

PRAZNOVALI SMO 100 LET DELOVANJA ČEBELARSKEGA DRUŠTVA VELIKE LAŠČE

Velikolaški čebelarji smo v soboto, 13. julija 2013, praznovali 100 let organiziranega delovanja društva. S praznovanjem smo začeli v dopoldanskih urah na trgu v Velikih Laščah, kjer smo ob že tradicionalni medeni tržnici odprli tudi čebelarstvo razstavo. V nekdanji trgovini kmetijske zadruge smo razstavili orodje in opremo z Levstikovega obdobja, sodobne panje, v katerih čebelarimo danes, staro čebelarstvo literaturo, zanimive slike in dokumente iz arhiva društva, fotografije na temo čebela in cvet, razstavo pa so popestrile tudi panjske končnice, ki so jih za to priložnost narisali učenci in učenke osnovne šole Primoža Trubarja. Damjana Golavšek in Sten Vilar sta s hudomušno in zanimivo igro Medenka navdušila mlade in tudi malo starejše obiskovalce. Na nagradna vprašanja iz življenja čebel in o čebeljih pridelkih so tisti obiskovalci, ki so pravilno odgovorili, prejeli medene dobrate iz čebeljega panja.

Zvečer smo pripravili slavnostno akademijo z bogatim kulturnim programom. Duhovito sta ga povezovala Matjaž Gruden in Alenka Vasič. Tudi številne praporščake s čebelarstvom so obiskovalci nagradili z močnim aplavzom. Vse navzoče je uvodoma pozdravil predsednik društva Brane Borštnik in predsednik Čebelarstva zveze Slovenije gospod Boštjan Noč. Posebno veseli pa smo bili tudi pozdravov evropskega poslanca Lojzeta Peterleta in pohvalnih besed našega župana Antona Zakrajška. Osrednja točka slavnostne akademije je bila premiera filma Bučelstvo. Ta je nastal po knjigi našega rojaka Frana Levstika. Scenarij za film sta pripravila Brane Borštnik in Rok Borštnik. Rok je film tudi režiral, posnel in montiral. Matjaž Gruden je zgodbo o »bučelah« in »bučelarju« interpretiral, »bučelarja« je enkratno upodobil Alojz Škulj, čebelarja pa Brane Borštnik. Za snemanje filma smo uporabili več kot 60 lokacij, saj smo na koncu predstavili tudi vse naše člane in njihove čebelnjake. Priprave za snemanje filma, izdelava replik čebelarstva orodja iz Levstikovega časa, opreme, čebeljih bivališč, ulnjaka in še mnogo drobnih predmetov so se pričele že v prvih pomladanskih dneh. Snemanje je bilo sicer naporno, a čudovita izkušnja za snemalca, igralce in za pomočnike, saj snemanje čebel zahteva poseben pristop, brez nepotrebne naglice, nervoze ali jeze, kajti to čebele takoj »nagradijo« s piki.

Omenim naj, da je Rok alergičen na čebelji pik, da so bile čebele ob samem snemanju do njega prizanesljive, so pa mene ob snemanju košnje trave kar dobro popikale.

Film so zelo pohvalili čebelarji in drugi obiskovalci. Razmnožili ga bomo in posredovali vsem članom našega društva, občini kot glavnemu sponzorju in drugim donatorjem.

Udeleženci akademije smo se na igrišču pred športno dvorano ob sladkih dobrotah naših gospodinj, izvrstni hrani

in dobri kapljici, zadržali v sproščenem klepetu še dolgo v noč. Ob prijetnih zvokih domačega ansambla Krpani smo tudi zapeli in zaplesali. Veliko pohvalnih besed in čestitk smo za dobro organizirano prireditev in film prejeli tudi v minulem mesecu.

S snemanja filma o bučelstvu

Alenka Vasič in Matjaž Gruden

Lojze Peterle

Boštjan Noč

Med nastopom saksofonistk

Za prevoz čebelarskega voza je bilo kobilico potrebno podkovati

Povabljeni gostje so zadovoljno spremljali program

Slavnostno akademijo smo zaključili s Slakovo pesmijo Čebelar

Pevka Amadeja

Iz kronike društva

O ustanovitvi društva

Čebelarjenje je bilo v naših krajih že zgodaj razvito, o tem nam poleg ustnega in pisnega izročila naših piscev pričajo tudi stari čebelnjaki, ki že desetletja kljubujejo času. Nekateri samevajo, nekaj jih je propadlo, druge pa so potomci obnovili in danes čebelarijo s sodobnimi metodami. Naši hriboviti in razgibani kraji, pokriti s smrekovimi in jelovimi gozdovi in večjimi površinami pomladanske rese, borovnice, kostanja ter sadovnjakov, so primerna nektarjeva in manina pasišča skozi vso čebelarsko sezono. Seveda pa je čebelja paša odvisna od ugodnih vremenskih razmer. Veter, toplota, vlaga in dež so pomembni dejavniki za opravevanje in za donos medu in cvetnega prahu. Eno takih neverjetnih medenih let je bilo leto 1912. Po ustnem in pisnem izročilo je medilo tako, da nekateri niso uspeli pravočasno »sprešati«, kot so takrat poimenovali spravilo medu, ki pa ni bilo prav nič podobno današnjemu točenju medu. Menim, da je bila prav ta izredna medena letina povod za ustanovitev društva. V aprilu leta 1913 je bilo v prostorih osnovne šole Rob ustanovno srečanje čebelarjev. Napredni učitelj Flegar, ki je služboval v Robu in je bil tudi pobudnik ustanovitve, ter učitelj Štefančič sta bila sklicatelja ustanovnega zbora čebelarske podružnice s sedežem v Robu. Udeležilo se ga je 14 članov iz bližnje in daljne okolice. Izvolili so petčlanski odbor, v katerem so poleg omenjenih učiteljev aktivno delovali še Janez Žužek iz Jakičevega, Janez Cimperman iz Roba ter France Rozman iz Podstrmca. Do danes se je od omenjenih ustanoviteljev čebelarstvo ohranilo le pri Žužkovih na Jakičevem, kjer gre čebelarstvo iz roda v rod že v tretje stoletje. Leto ustanovitve društva sovpada tudi z ustanovitvijo kmečke zadruge in hranilnice v Velikih Laščah, kar nedvomno dokazuje, da so bili takratni ustanovitelji tesno medsebojno povezani, nekateri so bili tudi soustanovitelji obeh združenj. Poudariti pa je potrebno tudi, da so Lašče dobile tega leta tudi trške pravice.

Obdobje med obema vojnama

Dobra čebelarska letina je dala kar veliko zagona za začetno delo pri postavljanju temeljev društva in pospeševanju čebelarstva v naših krajih, a je organizacijsko delo ohromila prva svetovna vojna. Mnogo čebelarjev je moralo na fronto in šele leta 1919, ko se je večina vrnila iz ujetništva, je pobudo prevzel Štefančič, ki je služboval v Velikih Laščah. Žal je zaradi prenosa sedeža iz Roba v Velike Lašče prišlo do nesoglasij in kar nekaj Robarjev se skupnih akcij nekaj let ni udeleževalo. Društvo je počasi pridobivalo nove člane. Ti so začeli prehajati s čebelarjenja v kranjičih na čebelarjenje v listovne panje. Pri tem ima veliko zaslug Ivan Mencin iz Dvorske vasi, ki se je po vojni kot vojni invalid usposobil za mizarja in so iz njegove delavnice v naše kraje prišli tudi prvi AŽ panji. Leta 1930 se je učitelj Štefančič upokojil in zapustil Velike Lašče, mesto organizatorja in idejnega vodja napredka je prevzel učitelj Strah. Organiziral je več predavanj znanih slovenskih čebelarjev, posebej pa si je prizadeval za ohranitev kranjske sivke. Italijanke in bastardke so skoraj izginile iz slovenskih krajev, kar so čebelarji uspeli z odbiro in vzgojo lastnih matic. V obdobju od 1930 do 1941 so organizirali tudi prevoze na ajdovo pašo, saj je dobra ajdova paša nadomestila jesenska krmljenja. Z začetkom druge svetovne vojne je organizirano delo zamrlo. Poleg aretacij čebelarjev, požigov in nasilja je bila neusmiljena tudi narava. Za čebele je bilo najhuje v letu 1942, saj je preživelo le nekaj čebeljih družin, za katere je prizadevnemu odboru uspelo pri italijanskih oblasteh dobiti

sladkor. Tudi pod nemško okupacijo je bilo prepovedano društveno delovanje, le narava je bila nekoliko manj kruta od okupatorja in čebele so dobile vsaj toliko medu, da so ga imele za svoje preživetje. Pri nekaterih čebelarjih pa se je le dobil kak mali kozarček medu za zdravila. Dolga vojna vihra je za seboj pustila razdejanje, mnogim je ostalo le golo preživetje, a vera v boljše čase je tlela v srcih vseh preživelih.

Povojno delovanje

Kot da bi čebele začutile svobodo, so v letu osvoboditve nabrale veliko medu in se lepo razmnožile. Obilna letina, podobna tisti iz leta 1912, je privabila med čebelarje nekaj novih članov. Jeseni so se prvič po vojni uradno sestali in se dogovorili o reorganizaciji družine in prvi povojni občni zbor. Dolgoletni tajnik Alojzij Škulj takole slikovito opisuje priprave na prvi povojni občni zbor:

Bil je lep sončen dan, čebelarji smo se začeli že ob pol treh zbirati na Mencinovem vrtu pred čebelnjakom. Košnja je bila pred vrati. Vsa okolica se je prelivala v čudovitih barvah raznovrstnih cvetic. Čebele so se usipale na pašo in s paše pred čebelnjakom se je širil vonj po svežem medu. Čebelarji so prihajali, klopca pred čebelnjakom se je polnila, sedeli so že Ribič Lunder, Dolšina, Ilc, Andoljšek in drugi. Prišel je tudi učitelj iz Svetega Gregorja, tov. Jože Pirnat, ki je tudi domačin iz Gašpinovega ...

Po letu 1950 je društvo začelo z organizacijo prireditev »Dan čebelarjev«. To je bila promocijska in družabna prireditev, ki se je običajno končala z veselico in privabila občane od blizu in daleč. Tudi čebelarji sosednjih društev in njihovi družinski člani so bili redni gostje, prireditev pa je počasi postala tradicionalna. Društvena blagajna se je po vsaki prireditvi zmeraj toliko napolnila, da je bilo dovolj denarja za organizacijo izletov in predavanj z domačimi in tujimi predavatelji.

Čebelarji so udarniško zgradili lep šolski čebelnjak, ga leta 1971 slovesno odprli in opremili s šestimi poslikanimi panji in čebeljimi družinami. Naslednje leto so ustanovili čebelarški krožek. Ta je pod vodstvom mentorjev Matije Jamnika, delavca šole, in čebelarja praktika Lojzeta Riglerja ostal dejaven vse do današnjih dni. Šolski čebelnjak se je pred desetimi leti moral umakniti zaradi izgradnje vrtca. Čebelnjak so lepo obnovili Pečnikovi in sedaj krasi njihov vrt, seveda v neposredni bližini šole. V njem čebelarji Jaka Pečnik, ki izhaja vrst krožkarjev, čebelnjak pa je na razpolago za praktično delo krožka, ki ga v zadnjem desetletju uspešno vodi Brane Borštnik. Krožkarji se redno udeležujejo tudi državnih tekmovanj mladih čebelarjev in se vsako leto s ponosom vrnejo z zlatimi srebrnimi ali bronastimi priznanji.

Društvo je svoj prapor slovesno razvilo 1981. leta. Prapor je nepogrešljiv na vseh naših prireditvah in zadnjih slovesih od naših čebelarjev. S ponosom pa se naš praporščak udeležuje tudi prireditev zunaj meja naše občine; naš prapor pa je sodeloval tudi na svetovnem čebelarškem kongresu Apimondia 2003 v Cankarjevem domu v Ljubljani in tako skupaj z drugimi praporščaki pokazal svetu tudi to našo slovensko značilnost.

Fran Levstik – čebelar

Malo ljudi ve, da je bil Levstik čebelar. V Spodnjih Retjah je čebelaril poleti 1854, v letih 1856 in 1857 pa na Turnu pri grofu Pacerju. Kot čebelar je bil nedvomno učenec

»retinjskega čebelarja« Jožeta Oblaka (1807–1865), ki je kot preužitkar živel na domu Ilijevih. Sam sicer pravi, da je »Bučelstvo« napisal po izkušnjah in besedah retinjskega »bučelarja« Jožefa Oblaka, vendar je v samem pisanju razvidno, da je Levstik prebral veliko takratne slovenske in nemške literature, saj se v posameznih poglavjih kritično spušča v trditve posameznih avtorjev, tako kot se za Levstika pravzaprav spodobi. Da pa je bil lahko kritičen, so bile nujne izkušnje. Levstik in njegov »vaški modrijan« Oblak za tiste čase zelo napredno razmišljata o čebelarjenju – o biologiji čebel, s posebnim poudarkom na rojenju, in o tehnologiji. Naj omenim nakladanje, ki je pravzaprav temelj današnjega sodobnega evropskega čebelarjenja. Marsikatero spoznanje lahko služi še danes, posebno še ob dejstvu, da se slovenski čebelarji prizadevamo za čim naravnejše čebelarjenje. Glede na to je potrebno Levstika in njegovega mentorja Oblaka uvrstiti med zaslužne slovenske čebelarje.

Ob praznovanju 90-letnice delovanja našega društva smo izdali ponatis »Bučelstva« kot samostojno knjigo in se tako skušali oddolžiti našemu rojaku za njegovo izjemno znanje in trud, ki ga je vložil, da bi njegovo delo ugledalo luč sveta. Ob praznovanju 100-letnice društva pa smo po Bučelstvu posneli film, v katerem smo prikazali orodje in opravila v Levstikovem času s poudarkom na čebelarških opravilih, ki se še danes uporabljajo, seveda v sodobnih panjih. Film bo skupaj s knjigo pomemben mozaik naše čebelarške kulturne dediščine in hkrati tudi pripomoček za poučevanje mladih pri odkrivanju čudovitega življenja čebel.

Društvo danes

V zadnjem obdobju aktivno deluje v društvu od 50 do 65 čebelarjev; ti čebelarji so z okoli 800 panji. Pomembno je, da so čebele naseljene po celotni naši občini, pohvalno pa je tudi, da so novejši čebelnjaki izdelani po značilnem slovenskem tipu in tudi poslikave panjev krasijo našo krajino. Tako kot večina slovenskih čebelarjev se v zadnjem desetletju tudi mi borimo s čebeljimi boleznimi. Ko je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja varoja zdesetkala čebele, smo jih le s skupnimi močmi spet razmnožili in poselili po vaseh. Znano je, da je pridelek sadja v tem obdobju občutno padel in šele tako so se tudi občani počasi začeli zavedati pomembnosti čebel za opravevanje sadja in poljščin. K sreči je naša okolica zelo čista, brez intenzivnega kmetovanja in s tem povezane uporabe pesticidov in škropiv, ki morijo čebele po drugih delih Slovenije in sveta. Čebelarji smo se skupaj s sosednjimi društvi dogovorili za zaščitno blagovno znamko Kočevski med. Ob podpori Ministrstva za kmetijstvo, strokovnjakov biotehnične in gozdarske stroke smo uspeli zbrati vse ustrezne raziskave in prebroditi administrativne ovire in tako imamo kot prvi v Sloveniji zaščiteno blagovno znamko za med v Evropski uniji.

Čebelarji smo med seboj ves čas povezani. Bili smo vključeni v Grosupeljsko regijo, nato z reorganizacijo v Ljubljansko čebelarstvo zvezo, zadnjih deset let pa smo vključeni v Zvezo Petra Pavla Glavarja, ki združuje dolenjske čebelarje. Zvezi nudi sedež srednja kmetijska šola v Novem mestu, kjer se odvija tudi veliko izobraževanj in usposabljanj za naše članstvo. Že od začetka delovanja pa smo vključeni v Čebelarstvo Slovenije, kjer člani našega društva tudi aktivno delujejo v njenih organih tudi strokovno kot pisci strokovnih člankov in kot predavatelji. Tako pomagajo pri širitvi znanj in spoznanj s področja čebelarstva in tako nadaljujejo Levstikovo delo. V zadnjem letu je naš čebelar Brane Borštnik izdelal visoko podnico za nakladni sistem

čebelarjenja. Posebej pa je podnica prirejana tudi za AŽ sistem čebelarjenja. Ta podnica je namenjena za smukanje cvetnega prahu in se razlikuje po tem, da je cvetni prah osmukan v tej podnici praktično čist, sama tehnologija smukanja in pobiranja pa je za čebele in čebelarja zelo prijazna. Pa tudi pri zatiranju varoje s sonaravnimi sredstvi se je visoka podnica izkazala za zelo učinkovito. Odzivi na to novost so med Slovenskimi čebelarji zelo pohvalni in podnica se med čebelarji zelo hitro širi.

In kako naprej?

Naši davni predniki, naši pradedje, dedje so bili po ustnih in pisnih sporočilih dobri čebelarji. Naša kranjska sivka, mirna, skromna in delavna, je med čebelarji iskano tržno blago. Čebelarjenje pogosto v prisposobi pesniško povezujejo s poezijo. Velikolaščani bomo ostali ljudje dobrega srca, ki s pomočjo čebel in njihovih pridelkov pomagamo človeku pri premagovanju raznih obolenj in tegob sedanjega časa. Potrudili pa se bomo tudi, da naša narava ostane čista in neokrnjena in da nas bodo naše čebele še naprej razveseljevale s svojo enkratno organizacijo, sožitjem z ljudmi in z ostalim živalskim in rastlinskim svetom.

ZAHVALA

- Občini Velike Lašče, glavnemu pokrovitelju prireditve
- donatorjem
- vsem čebelarkam in čebelarjem
- praporščakom
- avtorju in snemalcu filma Roku Borštniku
- županu Antonu Zakrajšku
- evropskemu poslancu Lojzetu Peterletu
- predsedniku ČZS Boštjanu Noču
- nastopajočim in voditeljema prireditve
- Osnovni šoli Primoža Trubarja
- Glasbeni šoli Ribnica
- vsem delavcem pri tehnični pripravi dvorane
- gasilcem
- gospodinjam za sladke dobrote
- Kmetijski zadruzi Velike Lašče
- vsem ljubiteljem čebel in narave

Predsednik društva:
Brane Borštnik